

**Голові спеціалізованої вченої ради ДФ 20 051.127
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
доктору мистецтвознавства, професору,
професору кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Дутчак Віолетті Григорівні
76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57**

РЕЦЕНЗІЯ

Палійчук Ірини Степанівни,
кандидатки мистецтвознавства, доцентки,
доцентки кафедри музичної україністики та народно-інструментального
мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника
на дисертацію **Мартинової Ірини Василівни**
**«Багатовекторність діяльності військових духових оркестрів у суспільно-
культурних процесах в Україні (кінець XX– початок XXI століть)»,**
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальністю 034 Культурологія,
галузі знань 03 Гуманітарні науки

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Духове виконавство на сучасному етапі виступає як відносно самостійна галузь інструментальної культури зі своєю іманентною історією розвитку, здобутками та специфікою завдань щодо подальшої еволюції. Стрімкий розвиток цієї галузі інструментальної культури впродовж XX– початку XXI століть став підґрунтям для здійснення багатовекторних досліджень у названій сфері музикознавчої науки. З'явилися праці, присвячені висвітленню еволюції провідних шкіл духового виконавства від витоків до сьогодення, численні розвідки в галузі різножанрового репертуару для духових інструментів, методики виконавства й педагогіки, а також теорії і практики гри на окремих інструментах.

Однак, досі поза увагою науковців залишилась різновекторна діяльність військових оркестрів, які є невід'ємною частиною історії і традицій української музичної культури. Тому звернення Ірини Василівни Мартинової до дослідження

особливостей цієї сфери інструментального виконавства, є виваженим і своєчасним кроком і свідчить про певну наукову зрілість дослідниці й актуальність обраної теми.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Проаналізований зміст дисертації та основні положення публікацій І. В. Мартинової дають підстави стверджувати про наукову обґрунтованість та достовірність представлених результатів, достатній науковий рівень здобувачки. Робота спирається на широкий спектр мистецтвознавчих праць, значна їх кількість вперше вводиться до музикознавчого обігу або отримує суттєво оновлену оцінку.

Опанування дисертанткою різноманітними науково-дослідними методами, як-от історико-хронологічний, аналізу і синтезу, контент-аналізу, класифікації та типології спостереження, описовий, компаративний, біографічний, інтерв'ю, систематизації стало підґрунтям розробки чіткої та логічної дослідницької концепції.

Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує вирішення завдань дослідження і досягнення мети. Висновкам, які представлені в дисертації, властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

3. Наукова новизна результатів дисертації.

І. Мартиною здійснено ґрунтовне дослідження багатовекторної діяльності українських військових оркестрів, які розглянуто як систему у єдності освітнього, композиторського, виконавського, організаторського компонентів. Дисертанткою переосмислено оцінку функцій військового мистецтва у контексті державотворення в сучасній Україні; висвітлено нові мистецькі здобутки військово-оркестрової служби ЗСУ. Авторкою відзначено, що поняття український «військовий оркестр» набуло подальшого розвитку, що трактується як колектив професійних музикантів-виконавців – вагової складової

конкретного військового підрозділу, що виконує необхідні функції із забезпечення церемоніально-ритуальних та концертних потреб, пов'язаних із ним. Відтак, підкреслює актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

4. Теоретична цінність і практична значущість отриманих наукових результатів І. Мартинової полягає у можливості їх використання у різномірних музикознавчих дослідженнях, стосовних проблем духового виконавського мистецтва, а також у курсах навчальних дисциплін: «Історія української культури», «Історія української музики», «Історія інструментального мистецтва»

5. Загальна оцінка змісту роботи.

Структура дисертації та її обсяг відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій докторів філософії.

Дисертаційна робота складається з анотації (українською та англійською мовами) зі списком публікацій за темою дисертації, вступу, трьох розділів (семи підрозділів), висновків, списку використаних джерел (279 позицій), додатків. Загальний обсяг дисертації – 250 с. Основний текст складає 188 с.

У *вступі* авторкою обґрунтовано вибір теми, її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, матеріал та предмет дослідження, представлено теоретико-методологічну базу, розкрито наукову новизну роботи, її практичне значення, подано відомості про апробацію здобутих дисертанткою результатів.

Дослідження різновекторної діяльності військових духових оркестрів зумовило використання здобувачкою широкої різнопланової музикознавчої та культурологічної літератури (279 найменування). Окремі з них авторкою проаналізовано у *першому розділі* дисертації, стосовного обґрунтування військового духового оркестру як феномену музичної культури та характеристики, власне, джерельної бази дослідження обраної теми дисертаційної роботи. Це, зокрема, дисертаційні дослідження, монографії, статті, стосовні особливостей розвитку української музичної культури та побутування в ній військових духових оркестрів Л. Кияновської, Л. Корній,

Б. Сюти, М. Черепанина, багатотомна «Історія української музики» ІМФЕ НАН України.

У *другому розділі* дисертанткою розкрито історико-соціальні передумови формування українських військових оркестрів (підрозділ 2.1), як важливого підрозділу війська від часів Київської Русі, козаччини, корпусу Українських Січових Стрільців, армій УНР, ЗУНР, УГА, УПА – до Збройних Сил Незалежної України. Авторкою слушно відзначено, що упродовж тривалого історичного розвитку військовий оркестр змінював свої функції, структуру, інструментальні склади, репертуар, форми комунікації з цивільним соціумом, джерела й осередки поповнення фахівцями (с. 116). А ментальні характеристики українців сформували типові риси військової музики, як наслідок духовної потреби до мистецького самовиразу народу, схильного до ліричних рефлексій, позбавленого агресивності і багатого на художнє світобачення (підрозділ 2.2.).

Особливо слід відзначити останній, третій розділ пропонованої роботи, в якому розкрито трансформаційні процеси функціональності військових оркестрів в добу незалежності в Україні (підрозділ 3.1.), охарактеризовано концертну діяльність військових оркестрів (підрозділ 3.2.), репертуар для названого колективу та його жанрові трансформації (підрозділ 3.3.).

Авторкою детально охарактеризовано різновекторну діяльність провідних духових оркестрів України – Зразково-показового оркестру, Ансамблю пісні і танцю, Центру військово-музичного мистецтва Повітряних Сил (м. Вінниця), Центру військово-музичного мистецтва Військово-Морських Сил Збройних Сил України (м. Одеса), а також цілком слушно відзначено, що названі колективи виконують соціокультурну, просвітню та комунікативну функції у суспільному житті нашого народу.

Особливо цінною видається теза дисертантки, що на етапі сучасного розвитку розкривається нове бачення репертуару, як засобу музичного втілення всіх найважливіших історичних періодів вивершення держави, трансформації

творчого доробку військових музичних колективів та зміни формату їх основної діяльності (с. 186).

У висновках узагальнюються результати проведеного дослідження та ґрунтовно підтверджується, що військові оркестри є феноменом інструментальної культури з тривалим еволюційним шляхом свого розвитку, та на сучасному етапі відграють соціокультурну, просвітницьку та комунікативну функції в житті суспільства, володіють багатою жанрово-стильовою репертуарною палітрою – від народних, академічних, джазових композицій до сучасних популярних творів.

6. Відсутність порушення академічної доброчесності.

Дисертація містить результати авторських досліджень дисертантки. У основному тексті дисертації наявні покликання на ідеї, думки та результати досліджень інших науковців та оформлені належним чином.

7. Дискусійні положення та зауваження.

7.1. Обсяг опрацьованих та використаних у роботі джерел, поза сумнівом, становлять її сильну, позитивну сторону, і все ж, поза увагою дослідниці залишається низка монографічних праць, як-от «Українське музикознавство ХХ століття як система наукових дисциплін» О. Немкович, «Вільгельм Мар'янович Яблонський» В. Посвалюка, «Оркестр у музичному просторі Європи XVII– XXI століть: Витоки. Трансформації. Концепції» В. Ракочі, а також праці, стосовні концертного жанру та принципу концертності І. Коханик Б. Сюті, С. Шипа.

7.2. Виклад наукового матеріалу у підрозділах 2.2 «Українська військова музика як віддзеркалення особливостей національної ментальності», 3.2 «Концертна діяльність військових оркестрів» характеризується надмірною описовістю та містить додаткову інформацію, яку можна було б помістити у примітки.

8. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових працях.

Основні положення роботи висвітлено у 7 наукових публікаціях: з них 4 статті у фахових виданнях України категорії «Б»; 3 тези конференцій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських конференцій. Усі публікації є одноосібними.

Зміст, обсяг та кількість друкованих праць відповідають чинним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертаційного дослідження.

9. Оцінка мови і стилю викладення матеріалу дисертації.

Дисертацію викладено літературною українською мовою. Аналіз структури та змісту дисертації засвідчує, що дисертаційне дослідження є цілісним, характеризується чіткістю викладу матеріалу та логічною послідовністю.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Зміст дисертаційної роботи відповідає предметній області спеціальності 034 Культурологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки.

11. Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження Мартинової Ірини Василівни «Багатовекторність діяльності військових духових оркестрів у суспільно-культурних процесах в Україні (кінець XX– початок XXI століть)» є оригінальним та цілісним науковим дослідженням, що є результатом самостійної дослідницької роботи авторки. Концепційні положення роботи засвідчують достатній науковий рівень здобувачки.

Дисертація «Багатовекторність діяльності військових духових оркестрів у суспільно-культурних процесах в Україні (кінець XX – початок XXI століть)» відповідає вимогам наказу Міністерства науки і освіти України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними Постановами КМУ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р. та № 507 від 03.05.2024 р.), а її авторка, Мартинова Ірина Василівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Рецензент:

Кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Ірина ПАЛІЙЧУК